

ÎN LEGĂTURĂ CU DATAREA DESCOPERIRILOR SARMATICE DE LA VASLUI

de ALEXANDRU ANDRONIC

Problema pătrunderii sarmaților pe teritoriul României și a contactului lor cu populația autohtonă geto-dacică și daco-carpică a preocupat în ultima vreme pe specialiștii din țara noastră¹, unii arheologi căutând să precizeze în primul rând cronologia descoperirilor sarmatice din România, cu specială privire asupra vestigiilor din Moldova². Cu acest prilej s-a scos în evidență faptul că sarmații își fac apariția aici încă din secolele I—II e.n., așa cum o dovedește analiza amănunțită a elementelor oferite de inventarul foarte bogat, și în același timp variat, al mormintului sarmatic descoperit mai de multă vreme la Ștefănești³.

În stadiul actual al cercetărilor, cu toate că nu s-au publicat încă toate descoperirile sarmatice din Moldova, fapt remarcant încă din 1974⁴, s-a impus totuși ideea că sarmații nomazi și seminomazi au pătruns în Moldova treptat, în valuri succesive și în grupuri mai mari sau mai mici, după cum o dovedesc nu atât mormintele izolate, cât mai ales necropolele. Astfel, după datele existente la ora actuală în literatura de specialitate,

1 I. Nestor, *Istoria României*, I, București, 1960, p. 671-682; S. Morintz, *Dacia*, N. S., III, 1959, p. 451-470 și *Dacia*, N. S., IV, 1960, p. 553-560; Gh. Bichir, *SCIV*, XII, 1961, 2, p. 253-269; B. Mitrea, *SCIV*, XIII, 1962, 2, p. 432-434; Gh. Diaconu, *SCIV*, XIV, 1963, 2, p. 323-344; Al Andronic, *SCIV*, XIV, 1963, 2, p. 347-358; I. Ioniță, *Arheologia Moldovei*, II—III, 1964, p. 311-325; Gh. Diaconu, *Țirgșor. Necropola din secolele III—IV, e.n.*, București, 1965, p. 19-29; S. Morintz, B. Ionescu, *Sesiunea de comunicări științifice a Muzeelor de istorie. Decembrie 1964*, II, București, 1971, p. 37-54; Gh. Bichir, *Peuce*, II, 1971, p. 135-145; *Actes du VIIIe Congrès International de sciences Prehistoriques et Protohistoriques*, I, Beograd, 1971, p. 275-285; *Pontica*, 5, 1972, p. 137-176, *SCIVA*, 27, 1976, 2, p. 203-214 și *Dacia*, N. S., XXI, 1977, p. 167-197.

2 S. Morintz, B. Ionescu, *op. cit.*, p. 46 și nota 24; Gh. Diaconu, *Studii și materiale privitoare la trecutul istoric al jud. Prahova*, II, Ploiești, 1969, p. 15 și nota 12; Gh. Bichir, *SCIV*, XII, 1961, 2, p. 260 și nota 1, și p. 268, *SCIV*, 16, 1965, 4, p. 69 și nota 17, *SCIVA*, 27, 1976, 2, p. 207-208.

3 N. Zaharia, M. Petrescu-Dimbovița, Em. Zaharia, *Așezări din Moldova. De la paleolitic până în secolul al XVIII-lea*, București, 1970, p. 281, pl. CXLVIII/7—31; N. și Em. Zaharia, *Din trecutul județului Botoșani*, Botoșani, 1974, p. 136; Gh. Bichir, *SCIVA*, 27, 1976, 2, p. 207.

4 Gh. Bichir, *Pontica*, 5, p. 138.

necropolele sarmatice din Moldova grupează fie câte 2—3 morminte, fie câte 11—16, ajungându-se în unele necropole și la un număr de peste 20 de morminte, ca la Probota (22 de morminte)⁵ și la Pogorăști (28 de morminte)⁶.

Unele necropole sarmatice din Moldova au dat la iveală morminte cu indivizi adulți și bătrâni de ambele sexe. Astfel, la Pogorăști, analiza antropologică, deși s-a efectuat pe un număr restrâns de schelete, a evidențiat faptul, deosebit de important, că în această necropolă au fost înhumați indivizi adulți și bătrâni (între 25 și 60 de ani)⁷. Această constatare dovedește prezența aici a unor grupuri compacte de familii sarmate.

În ceea ce privește pătrunderea sarmaților roxolani în Moldova în etape o primă formulare a acestei ipoteze a văzut lumina tiparului în 1963, cu prilejul publicării mormântului nr. 1 de la Vaslui, când am afirmat că începuturile contactului dintre populația autohtonă și primul val de sarmați roxolani s-a produs în Moldova în secolele II—III e.n.⁸

Față de cronologia anterioară, când absolut toate descoperirile sarmatice din Moldova fuseseră datate în secolele III—IV e.n., analiza inventarului mormântului nr. 1 de la Vaslui a permis să se coboare aproape cu un secol data pătrunderii sarmaților roxolani pe teritoriul Moldovei și a contactului lor cu populația autohtonă geto-dacică. Aceasta nu înseamnă însă că datările anterioare referitoare la sarmații din Moldova erau eronate, ci se semnala doar pătrunderea mai timpurie în Moldova a primului val de roxolani. Totodată, se deplasa mai spre vest în Moldova aria de răspindire a roxolanilor, scoțându-se în evidență și importanța contactului de mai lungă durată în timp dintre aceștia și populația autohtonă geto-dacică tocmai în regiunile extracarpătice răsăritene⁹.

Riscul unei astfel de afirmații era cu atât mai mare cu cât în literatura de specialitate era admisă teza că imensa majoritate a descoperirilor sarmatice de la noi datează din secolele III—IV e.n. și că ele aparțin alanilor¹⁰.

În ultima vreme, însă, urmare a descoperirilor sarmatice de la Ulmeni din Cîmpia Munteniei, precum și a unei analize comparative a descoperirilor sarmatice anterioare de pe valea Prutului, de la Ștefănești, s-au produs modificări în ceea ce privește datarea pătrunderii sarmaților atât în regiunile extracarpătice răsăritene, cât și la Dunărea de Jos.

Cronologia pătrunderii sarmaților timpurii în Moldova și apoi în Cîmpia Munteniei a constituit încă din 1963 o preocupare a arheologilor noștri care studiau epoca migrației popoarelor. Astfel, Gh. Diaconu, analizând descoperirile de la Tîrgșor, afirma oă la Vaslui sînt prezenți

⁵ *Ibidem*, p. 138.

⁶ Al. Păunescu, P. Șadurschi, V. Chirica, *Repertoriul arheologic al județului Botoșani*, I, București, 1977, p. 217.

⁷ M. Cristescu, *Arheologia Moldovei*, II—III, p. 329-341.

⁸ Al. Andronic, *SCIV*, X1V, 1963, 2, p. 358.

⁹ *Ibidem*, p. 357.

¹⁰ *Istoria României*, I, p. 680.

sarmații timpurii, sugerînd ideea că aceștia ar fi „contribuit în parte și la încetarea așezărilor de tip Poiana din Moldova”¹¹.

Un an mai târziu, pe baza descoperirilor de la Oltenița, S. Morintz afirma că cercetările efectuate „privind populațiile sarmatice constituie o contribuție importantă în studiul pătrunderii și rolul jucat de sarmați în sec. II și III în Cîmpia Munteniei. De asemenea credem că grupa veche poate fi atribuită roxolanilor, iar cea nouă alanilor”¹². În acest context se integrează și afirmația aceluiași arheolog din decembrie 1964 la sesiunea de comunicări a Muzeelor de istorie, care sublinia în ceea ce privește datarea mormîntului sarmatic de la Vaslui în sec. II—III e.n.; „După părerea noastră acest mormînt nu poate fi datat mai târziu de începutul secolului II”¹³.

Pentru o datare timpurie a mormîntului nr. 1 de la Vaslui a opinat și Gh. Bichir, care analizînd inventarul mormîntului de la Ștefănești l-a considerat anterior sau contemporan în parte cu cel de la Vaslui¹⁴. Însă, în ceea ce privește mormîntul sarmatic de la Ștefănești, cercetătorul respectiv a afirmat în 1972 că acesta este „Cel mai vechi mormînt sarmatic din Moldova pe care-l datăm la începutul secolului II e.n.”¹⁵. Plecînd apoi de la considerentul politic precum că în anii 105—106 dacii au fost înfrinți definitiv și copleșiți de către romani, Gh. Bichir, afirmă, cu toată convingerea, că din această vreme grupuri de sarmați pătrund la vest de Prut și în consecință mormîntul sarmatic de la Vaslui datează „din prima jumătate a secolului II e.n.”¹⁶.

Recent, descoperitorii mormîntului sarmatic de la Ștefănești, profesorii Nicolae și Emilia Zaharia, revenind asupra datării inițiale, consideră, pe baza inventarului, că acest mormînt ar data din secolele I—II e.n.¹⁷.

În ceea ce privește pătrunderea sarmaților în Cîmpia Munteniei, Gh. Bichir, pe baza materialului arheologic descoperit la Ulmeni, o datează după anii 117—118, deci tot în prima jumătate a secolului al II-lea e.n.¹⁸.

În felul acesta, atît numeroasele descoperiri mai noi, cît și reanalizarea unor descoperiri mai vechi, au permis elaborarea cronologiei actuale referitoare la pătrunderea sarmaților în Moldova. Totodată, s-a scos în evidență și necesitatea cunoașterii cît mai amănunțite a contactului sarmaților cu geto-dacii și daco-carpicii, deoarece problema relațiilor dintre autohtoni și sarmați pe de o parte și cu alte popoare migratoare pe de altă parte a constituit, încă din 1961¹⁹, și continuă să constituie și în momentul de față, una din cele mai importante probleme din istoria patriei noastre.

11 Gh. Diaconu, *SCIV*, XIV, 1963, 2, p. 339, nota 2.

12 S. Morintz, B. Ionescu, *op. cit.*, p. 46 și nota 25.

13 *Ibidem*, p. 46 și nota 24.

14 Gh. Bichir, *Pontica*, 5, p. 166 și nota 31.

15 *Ibidem*, p. 166.

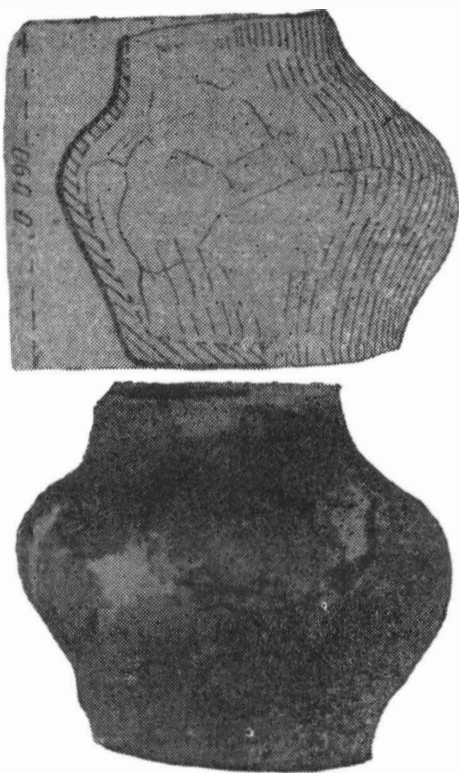
16 *Ibidem*, p. 166 și nota 32, în care autorul atrage atenția că pentru o datare timpurie a unora din mormintele sarmatice din Moldova s-a exprimat verbal și N. Zaharia.

17 N. și Em. Zaharia, *Din trecutul județului Botoșani*, p. 136.

18 Gh. Bichir, *Pontica*, 5, p. 166.

19 Gh. Bichir, *SCIV*, XII, 1961, 2, p. 269.

Dacă în linii mari admitem noile datări propuse în legătură cu pătrunderea sarmaților timpurii în Moldova, atunci se impune și sprijinirea lor cu noi argumente arheologice. Din acest punct de vedere descoperirile sarmatice de la Vaslui sînt în măsură să ne sprijine.

Deocamdată, în literatura de specialitate se consideră ca un bun cîștigat constatarea că sarmații roxolani au pătruns în Moldova încă la începutul secolului al II-lea e.n., după cum o dovedesc descoperirile de morminte sarmatice izolate atît din valea Prutului (Ștefănești) cît și din zona Podișului Central Moldovenesc (Vaslui).

Dacă însă la Ștefănești într-adevăr a fost descoperit numai un singur mormînt izolat, în schimb, la Vaslui, așa cum s-a precizat în raportul de săpături arheologice de salvare efectuate în vara anului 1958 pe locul denumit „Curțile domnești”²⁰, au fost descoperite cel puțin două morminte sarmatice (M 1 și M5), precizare care însă n-a atras, spre regret, atenția specialiștilor. Din această cauză în literatura consacrată problemei sarmaților în România se menționează că la Vaslui a fost descoperit un mormînt izolat, ceea ce nu corespunde realității²¹.

În afară de mormîntul nr. 1, care conținea o înhumare în poziție întinsă pe spate cu brațele de-a lungul corpului, scheletul fiind orientat nord (capul) — sud (picioarele), la Vaslui a fost descoperit și mormîntul nr. 5, la fel

de înhumare, conținînd scheletul unui copil. Mormîntul nr. 5 de la Vaslui, deranjat de săpăturile unei gropi individuale, militare, a dat la iveală doar cîteva fragmente de oase, părți din calota craniană, fragmente ceramice, provenind de la un vas, care a fost apoi întregit. Vasul

20 Al. Andronic, E. Neamțu, Fl. Banu, *Materiale*, VIII, 1962, p. 93-94; fig. 7—9; Al. Andronic, *SCIV*, XIV, 1963, 2, p. 349.

21 Gh. Bichir, Peuce, II, *Pontica*, 5, *SCIVA*, 27, 1976, 2 și *Dacia*, N. S., XXI, 1977.

de lut ars, lucrat cu mîna, din pastă poroasă, roşie-cărămizie, are pereţii puternic bombaţi, ceea ce-i dă o formă bitronconică asimetrică (fig. 1/1—2). Acest tip de vas face parte din grupa ceramicii sarmatice lucrate cu mîna caracteristică tocmai necropolelor sarmatice timpurii din zona septentrională a Mării Negre.

În felul acesta la Vaslui, în Podişul Central Moldovenesc, se atestă existenţa unei necropole sarmatice timpurii. Pentru faza timpurie pledează în plus faţă de inventarul mormîntului nr. 1, deja cunoscut, şi materialul arheologic descoperit în mormîntul nr. 5.

În concluzie, la Vaslui, în cursul campaniei de săpături arheologice de salvare efectuate în 1958, a fost descoperită o necropolă sarmatică şi nu un singur mormînt izolat. Această necropolă, pe baza materialului arheologic descoperit, datează din secolul al II-lea e.n., reprezentînd mărturia pătrunderii timpurii a sarmaţilor roxolani pe teritoriul Moldovei la vest de Prut.

A-PROPOS DE LA DATATION DES DÉCOUVERTES SARMATES DE VASLUI

R é s u m é

Les nouvelles datations proposées par Gh. Diaconu, S. Morintz, N. Zaharia et Gh. Bichir en ce qui concerne la pénétration des Sarmates en Moldavie et dans la région du Bas-Danube ont permis à l'auteur de remettre en discussion la datation des découvertes sarmates de Vaslui et de préciser en même temps que l'on y a découvert deux tombes sarmates et non pas une seule tombe isolée, comme on l'a, par erreur, mentionné ces derniers temps dans notre littérature de spécialité.

Ainsi, de la tombe no. 5 de Vaslui, appartenant à un enfant, on a sauvé quelques restes d'os et de fragments de la calotte crânienne, ainsi que des fragments de céramique, provenant d'un vase d'argile, travaillée à la main. Le vase en pâte poreuse rouge-brique à parois fortement courbées, ayant une forme bitronconique assymétrique (fig. 1/1—2), appartient au type de vases travaillés à la main caractéristique aux nécropoles sarmates des Ier—IIes siècles de n. è. de la zone septentrionale de la Mer Noire.

De cette manière, on précise qu'à Vaslui a été attestée une nécropole sarmate, qui, sur la base de l'inventaire des tombes no. 1 — déjà publié — et no. 5, date du début du IIes siècle de n.è., quand les sarmates roxolanes ont pénétré en Moldavie à l'ouest du Prut.

LÉGENDES DES FIGURES

Fig. 1. — Vaslui. Les Cours princières : 1—2, Vase sarmate travaillée à la main de la tombe no. 5.